

УДК: 021.1:316.772.4

Чурикова Валерія Олегівна
(*наук. керівник – магістр державного управління Чиркова М. Ю.*)
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Інформатизація суспільства поширюється у всьому світі, спонукаючи до постійного підвищення рівня інформаційної культури серед населення. Інформаційна культура може стосуватися окремих осіб, груп населення або суспільства загалом. Це важливо з погляду стимулювання інтелектуального розвитку та забезпечення успішної інформатизації суспільства. Особливу увагу треба звертати на розвиток інформаційної культури як суспільства загалом, так і кожної окремої особистості, щоб забезпечити ефективне використання доступних інформаційних ресурсів та систем.

Актуальність бібліотечно-бібліографічної грамотності завжди визнавалася. Це набір знань та навичок, пов'язаних із використанням бібліотечних ресурсів та бібліографічних інструментів. Вона охоплює вміння ефективно користуватися бібліотечними послугами, проводити пошук інформації у бібліотечних каталогах та базах даних, оцінювати й вибирати джерела інформації для конкретних потреб. Бібліотечно-бібліографічна грамотність допомагає людям ефективно користуватися різноманітними інформаційними ресурсами, доступними у бібліотеках, та розвивати свої здібності у дослідженні та навчанні.

Інформаційна грамотність є конкретним аспектом інформаційної культури, що описує набір знань і навичок, необхідних для ефективного користування інформаційними технологіями та ресурсами. Вона включає вміння працювати з комп'ютерами, інтернетом, оцінювати достовірність інформації та розуміти її вплив.

У минулому зусилля спрямовувалися на розповсюдження бібліотечних знань серед спеціалістів різних галузей. Дослідження показали зростання бібліотечно-бібліографічної культури і її вплив на ефективне використання бібліотечно-інформаційних ресурсів. Бібліотечно-бібліографічна культура стосується знань та вмінь, пов'язаних із використанням бібліотек і бібліографічних ресурсів. Це охоплює навички пошуку, оцінки та використання інформації, які доступні через бібліотечні колекції та інші джерела.

Роль бібліотек як частини інформаційної інфраструктури полягає у забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів, впливі на розвиток інформаційної грамотності та культури, формуванні свідомості й відповідальності [4].

Формування інформаційної культури особистості вимагає розвитку навичок пошуку, оцінки та створення інформації, а також здатності до ефективного інформаційного спілкування і комп'ютерної грамотності. Автоматизація бібліотек підвищила якість надання інформаційних послуг і перенесла процес формування інформаційної культури на новий рівень.

Підходи до формування інформаційної культури користувачів повинні бути персоналізованими, враховуючи їх професійну спеціалізацію, рівень підготовки

і вміння користуватися інформаційними ресурсами [1]. Персоналізований підхід до формування інформаційної культури користувачів бібліотек ґрунтується на забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів та послуг, які відповідають конкретним потребам, інтересам і освітньому рівню окремих користувачів. Основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити користувачів знаннями та навичками, необхідними для ефективного використання інформаційних ресурсів, що дають їм змогу успішно використовувати бібліотеки як центри інформаційної культури.

Роль бібліотеки у формуванні інформаційної грамотності визначається якістю та розвиненістю її технологічних процесів. Застосування нових технологій дає змогу розширити спектр інформаційних послуг для студентів.

Електронні ресурси, як-от електронні каталоги та бази даних, доповнюють книжковий фонд бібліотеки і забезпечують студентам оперативний доступ до інформації. Підготовка студентів до наукової діяльності передбачає вміння самостійно шукати, оцінювати та використовувати джерельний матеріал. Інтернет-ресурси, зокрема електронні каталоги і бази даних, відіграють важливу роль у науковій діяльності студентів, допомагаючи їм здобувати доступ до необхідної фахової інформації та спеціалізованих джерел [1].

Бібліотека сьогодні перетворюється на більше, ніж просто сховище книг. Вона стає місцем спілкування, центром розвитку громади та місцем проведення різноманітних заходів. Успішний бібліотекар має не лише традиційні навички, але й уміння консультивати з гуманітарних і соціальних питань, а також організовувати проекти в межах своєї спільноти. Реформи децентралізації відкривають нові можливості для бібліотек і їх ролі в сучасному суспільстві, що може стати об'єктом подальшого дослідження [6].

На початку XXI століття зафіксовано інтерес до проблем інформаційної культури серед бібліотекарів. Однак реалізація заходів, спрямованих на формування інформаційної культури в різних соціальних групах, ускладнена багатозначністю самого поняття [6].

Поняття, близькі до інформаційної культури, але не тотожні за змістом, – це бібліотечно-бібліографічна культура, культура читання, бібліотечно-бібліографічні знання, бібліотечно-бібліографічна грамотність, інформаційна грамотність, комп'ютерна грамотність, а також поняття культури, знань та грамотності, бібліотечно-бібліографічна підготовка, бібліотечно-бібліографічна орієнтація, навчання користувачів (споживачів) інформації, популяризація бібліотечно-бібліографічних та інформаційних знань.

Сьогодні головним стає гуманітарний аспект інформаційної культури, який включає формування понять тезауруса, навички інформаційної діяльності, використання різних джерел інформації, регулювання поведінки та реалізацію індивідуальності в інформаційній діяльності. Це викликає необхідність поглиблення знань у вказаному напрямі, що вже відбувається в деяких закладах вищої освіти через введення нової дисципліни «Інформаційна культура особистості».

Бібліотеки активно впроваджують комп'ютерні технології, щоб задовольнити все більші потреби суспільства в інформації, залишаючись водночас ключовими пунктами доступу до культурної спадщини та інтелектуального потенціалу [3].

Одним із прикладів таких бібліотек є Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського, яка на базі інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку» надає доступ до широкого спектру інформаційних ресурсів.

Інформаційно-ресурсний центр «Вікно в Америку» – це спільний проєкт Посольства США в Україні та обласних бібліотек України, створений у 2007 році. Його мета – сприяти взаєморозумінню між США та Україною, надавати інформацію про програми та проєкти США в Україні, а також поповнювати фонди бібліотеки англomовними та україномовними матеріалами про США [2]. Центр надає доступ до книг, комп'ютерів із доступом до інтернету, Wi-Fi, аудіовізуального обладнання, різноманітних публікацій, посібників з англійської мови, енциклопедій, класичної літератури, фільмів, повної бази даних Elibraryus. Бібліотека також організовує заходи, як-от лекції, семінари та кінопокази, для спілкування та розвитку навичок. Користувачі можуть отримати доступ до всіх послуг центру безкоштовно за допомогою читацького квитка.

Отже, бібліотеки використовують індивідуалізовані підходи до формування інформаційної культури своїх користувачів завдяки забезпеченню доступу до бібліотечних колекцій, інформаційних ресурсів у вигляді електронних каталогів і баз даних; організації лекцій, семінарів, кінопоказів; консультуванню з гуманітарних і соціальних питань, а також організації проєктів у межах своєї спільноти. Світовий досвід підтверджує, що створення інформаційно-бібліотечних мереж є найефективнішим шляхом задоволення інформаційних потреб.

Список використаних джерел

1. Бібліотека вищого навчального закладу у формуванні інформаційної культури студента. *Наукова бібліотека Запорізького національного університету*. 2017. URL: <https://library.znu.edu.ua/articles/1263.ukr.html> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Інформаційно-ресурсний центр «Вікно в Америку». *Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського*. URL: <http://surl.li/skxmq> (дата звернення: 07.04.2024).
3. Роль бібліотек та інформаційних центрів в інформаційній структурі України. URL: <http://www.student-works.com.ua/referats/BJD/1453.html> (дата звернення: 30.03.2024).
4. Сергієнко О. А. Роль бібліотеки у формуванні інформаційної культури вчителя та учня, як складової загальної культури особистості, шкільна бібліотека – інформаційний центр для вчителів, учнів, батьків. *Vseosvita.ua*. URL: <http://surl.li/skqpd> (дата звернення: 07.04.2024).
5. Інформаційна культура. URL: <http://surl.li/skqos> (дата звернення: 09.04.2024).
6. Нагорнюк О. Сучасна бібліотека – ресурс для розвитку громади. *Uplan.org.ua*. 30.09.2019. URL: <http://surl.li/hwv1> (дата звернення: 03.04.2024).

Анотація. Розглянуто актуальні аспекти формування інформаційної культури в сучасному суспільстві, особливо з урахуванням ролі бібліотек у цьому процесі. Зазначено, що інформатизація суспільства вимагає постійного підвищення рівня інформаційної культури населення. Підкреслено важливість інформаційної грамотності в умовах поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та роль бібліотек у формуванні цієї культури.

Ключові слова: інформаційна культура, бібліотека, бібліографічна культура, комп'ютерна грамотність, доступ до інформації, електронні ресурси.

